

Bölüm 11

BİR POPÜLER KÜLTÜR FİĞÜRÜ OLARAK ORHAN GENÇBAY VE ARABESK: “ALIN TERİ VE MİNİBÜSTEN, DEODORANT VE METROBÜSE”

N. Beril EKŞİOĞLU SARILAR¹
Mustafa C. SADAKAOĞLU²

GİRİŞ

Tarihi 15. ve 16. yüzyıllara dayanan kapitalizm; Avrupa’da ortaya çıkan hem ticaret hem de endüstriyel üretimde devletin yanı sıra özel girişimlerin de yer aldığı bir üretim ve dağıtım sistemi olarak tanımlanmaktadır. Kapitalizm, bu denli basitleştirilemeyecek kadar kapsayıcı toplumsal, siyasal ve ekonomik üretim ve üretim ilişkilerine tekabül eden bütüncül bir yapıdır. Kapitalizm, üretimde makineleşme ve emeğin örgütlenmesi, siyasal yönelimler bakımından liberal kavrayış, üretim ilişkileri bakımından özel mülkiyet ve serbest piyasa ekonomisi içinde sınırlı devlet müdahalesine dayanmaktadır. Ancak kapitalizmi esas büyüten şey sahip olduğu yenedünya kavrayışıdır. Bu kavrayış, birey ve bireysel çıkarı yüceltir, çalışmayı kutsar ve adına “girişimci” denen yeni insan tipi sayesinde her seferinde kendini yeniden üretebilmiştir. Kapitalizmi var eden girişimci, sadece kazanç ya da kar elde etmeye güdülenmiş bir başka deyişle hırslarının esiri olmuş bir kişilik olarak tanımlanamaz. Aksine bu türden akıldışı tutku ve güdülerin dizginlenmesine ve dengelenmesine katkı sağlamıştır (Weber, 1985:15). Üretim araçlarının, ürünlerin ve hizmetlerin üretimi için işçilere iş vererek kontrol altına alınması olarak tanımlanan kapitalizm, “*kapital*” kavramı etrafında şekillenmektedir. Buna göre rekabetçi bir ortamın aktörü olan özel işletmeler kar edip, büyüme amacı gütmektedirler.

Kapitalizm ve üretimde görülmemiş boyutlardaki artış –kitlesele üretim- kitleleri, tüketime dayalı toplumsal yaşam konusunda zorlarken, 19. yüzyıldan itibaren “*kitle kültürü*” (Adorno, 2016) adı verilen dünyevi kavrayışı ortaya çıkarmıştır. Kitle kültürü; kitlesele üretimin müsebbibi endüstriyel yapının yaratıcısı olduğu dünyevi yaşamı gerçekleştirmeye dayalı materyal ve bilişsel düşünce biçimidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, msadakovlu@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi,

nası/eleştiriye açık bir form kazanmıştır. Popüler kültür sadece toplumun maddi değil, manevi kültürel değerlerini de dönüştürerek, insanları farklı taraflara doğru savurmaktadır. İncelenen reklam örneğinde olduğu gibi dönüşen sadece kültürel değerler değil, bizatihi toplumun içinde yer alan ve halkın sesi olmuş, toplumsal kültürel öge sayılan sanatçıların da dönüşmesidir. Toplumda oluşan bu kültürel hegemonik ortam egemenlerin tam da istediği şeydir, metalaşan sanatçılar, metalaşan beden, eleştirel/muhafız olamayan zihniyetler...

Kaynakça

- Avcıoğlu, D. (1971), Devrim Üzerine, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bookchin, M. (1992), Urbanization Without Cities, Black Rose Books.
- Dağ, H. (2019). "Popüler Kültür". Demokratik Modernite dergisi sayı:26. İstanbul: Roza Yayınları.
- Dağtaş, Ö.Ö.-E. (2010). "Frankfurt Okulunun 'Kültür Endüstrisi' Kavramsallaştırması". Konya: Literatürk Yayınları.
- Edibe, S. (2001). "Popüler Kültür Retoriği: Sahiplik İçinde Yokluk, Rağbette olma ve Sağduyu Bilgisi". Doğu Batı Dergisi sayı:15. Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Erdoğan, İ. (2001). "Popüler Kültürde Gasp ve Popüler Kültürün Meşruluğu". Doğu Batı Dergisi sayı: 15. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2004) www.İrfanerdogan.com
- Fiske, J. (2012). "Popüler Kültürü Anlamak" (Çev. S. İrvan). İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Harvey, D. (1997). "Postmodernliğin Durumu" (Çev. S.Savran). İstanbul: Metis Yayınevi.
- Keleş, R. (1972), "Türkiyede Şehirleşme, Konut ve Gecekondu". İstanbul: Gerçek Yayınları.v
- Mardin, Ş.(1991). "Türk Modernleşmesi Makaleler 4", İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Murray, R. (1995). "Fordizm ve Postfordizm" (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mutlu, E. (2001). "Popüler Kültür". Doğu Batı dergisi sayı:15. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ok, (2004). "12 Eylül Şiddeti ve Arabesk". İstanbul: Akyüz Yayınları.
- Özbek, M. (1991). "Orhan Gencebay Arabeski". İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekelioğlu, O. (2006). "Pop Yazılar: Varoştan Merkeze Yürüyen Halk Zevki". İstanbul: Telos Yayınları.
- Tekelioğlu, O. (2010). "Arabesk dönmüyor, soylulaşiyor", <http://www.radikal.com.tr/radikal2/arabesk-donmuyor-soylulasiyor-1007342/>
- TDK. www.turkedebiyati.org
- Weber, Max (1985), Protestan Ahlâk ve Kapitalizmin Ruhu, Çeviren: Zeynep Aruoba, İstanbul: Hil Yayınları.
- Yavuz, Ş. (2012). "Reklam ve Popüler Kültür". İletişim Fakültesi Dergisi.
- Yıldız, E. (2008). "Gecekondu sineması". İstanbul: Hayalet Kitap.